

буде починати спочатку. На думку Камю, Сізіф – це «абсурдний герой», приречений на беззмістовну працю. Образ Сізіфа найбільше цікавить філософа у той момент, коли він спускається з гори вслід за каменем. За Камю, це істинно трагічний момент, коли Сізіф усвідомлює своє безвихідне становище. У нього немає надії, але й не існує такої долі, яка не може бути подоланою за допомогою презирства до неї. Камю стверджує, що саме в той момент, коли Сізіф усвідомлює безцільність своєї справи і однозначність своєї долі, він отримує свободу в розумінні абсурдності ситуації і досягає стану умиротвореного прийняття. Таким чином, Сізіф знаходить перемогу у самому собі, в глибині свого духу. Камю робить досить незвичний висновок: «Однієї боротьби за вершину досить, щоб заповнити серце людини. Сізіфа можна вважати щасливим».

Камю вважає, що найважливіші істини стосовно себе самої та світу людина відкриває не шляхом наукового пізнання, а через посередництво почуттів. Камю посилається на «тривогу» Хайдеггера та «нудоту» Сартра, він пише про нудьгу, яка несподівано здатна оволодіти людиною. У Камю відчуттям, що характеризує буття людини, виявляється відчуття абсурду, яке несподівано народжується з нудьги. Коли людина випадає з рутини повсякденного життя («підйом, трамвай, чотири години в конторі чи на заводі, вечеря, сон; понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота, все в одному ритмі»), постає питання «навіщо?» На думку Камю, усе починається з нудьги. Нудьга є результатом машинального життя, але вона ж приводить свідомість у рух. Нудьга пробуджує її і провокує наступне: або несвідоме повернення до звичного життя, або абсолютне пробудження. За пробудженням завжди ідуть його наслідки: або самогубство, або продовження звичного ходу життя. Як приклад, Камю говорить про людину, і те, як вона співвідносить себе з часом. «Людина належить часу і з жахом усвідомлює, що час – її найгірший ворог. Вона мріяла про завтрашній день, а тепер знає, що від нього варто було б відректися». Абсурд, за Камю, це єдина даність, проблема лише в тому, як з нього вийти, а також у тому, чи необхідно виводити з абсурду самогубство.

Однією з небагатьох послідовних філософських позицій, на думку Камю, є бунт, безперервна конфронтація людини і мороку, що ховається в ній. Бунт є вимогою прозорості, в один момент він ставить під сумнів увесь світ. Камю пише, що бунт – це не єдине людське прагнення, у ньому нема надії. Бунт – це впевненість у незворотній силі долі, але без смирення, яке зазвичай її супроводжує. Камю показує, наскільки досвід абсурду далекий від самогубства. Помилковою, як вважає філософ, буде думка, що самогубство слідує за бунтом, є його логічним завершенням. Самогубство – це повна протилежність бунту, бунт надає ціни життю.

Свідомість і бунт – це дві форми, протилежні зреченню, їх переповнюють усі пристрасті людського серця. Абсурдна людина, на думку Камю, знає, що свідомість і щоденний бунт – свідки тої єдиної істини, якою є кинутий їм виклик. Світом править сенс, проте його важко розшифрувати – ключем до цього сенсу є бунт.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великовський С. «А. Камю. Вибране». – М.:Райдуга, 1988.
2. Камю А. «Бунтівна людина». – М.: «Політична література», 1990.
3. Кремень В. Г., Ільїн В. В. «Філософія: мислителі, ідеї, концепції». -К.:Книга, 2007.
4. Скотний В. «Філософія. Історичний і систематичний курс». – К.:Знання України, 2005.

Нестерович Ю.

Науковий керівник – доц. Бабій І. М.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДНИХ ІМЕННИКІВ У ПОЕЗІЇ ОКСАНИ ЗАБУЖКО

«Словотворення – одне з найбагатших джерел поповнення лексичного складу мови» [1, с.4]. «Питання дериватології були й залишаються актуальними в сучасній лінгвістиці. Продуктивним способом словотвору української мови є складання» [6, с.153]. «Складання – це спосіб творення складних слів поєднанням двох або більше основ чи цілих слів або їх

скорочень» [7, с.31]. В українській мові складні слова утворюються такими способами: складання (основоскладання і словоскладання) та аббревіація.

Як зазначає І.М.Бабій, «складні слова як наслідок семантичної конденсації двох компонентів словосполучення, на основі яких вони виникли, є естетично вагомим засобом у мові художньої літератури» [3, с.190].

Синхронно й найбільш повно проблематика складних слів висвітлювалась у працях Г.О.Винокура, М.М.Шанського, О.Ф.Ковальової, О.А.Василевської, М.І.Привалової, В.В.Лопатіна, А.І.Мельникової та ін. Українські композити досить повно аналізуються у працях Н.Ф.Клименко, М.Я.Плющ, К.Г.Городенської, В.О.Горпинича, І.І.Ковалика, О.К.Безпояско, Є.А.Карпіловської, І.М.Бабій, Л.П.Кислюк, Л.Є.Азарової, Г.М.Вокальчук та ін.

Протягом останніх років особливо зростає інтерес до вивчення та дослідження творчості сучасних українських письменників. Цьому сприяє генерація нового покоління талановитих поетів та прозаїків, до числа яких безумовно належить Оксана Стефанівна Забужко. Уже зараз письменницю справедливо можна вважати класиком української літератури. Її творчість, зокрема поетична, вражає широтою світосприйняття, глибиною філософських сентенцій, емоційно-почуттєвим аспектом. Мова поетичних творів Оксани Забужко – вишукана і метафорична.

Цікавими з погляду структури та семантики є складні іменники в поезії Оксани Забужко, які сьогодні залишаються малодослідженими в сучасному мовознавстві.

Мета статті – аналіз структурно-семантичних особливостей складних іменників у поезії Оксани Забужко.

Складні слова становлять чималий пласт лексики в поетичній творчості Оксани Забужко. Як зазначає М. Максименко, «мовний феномен Оксани Забужко привертає до себе увагу насамперед незвичністю, нешаблонністю лексики та образних засобів, вільним поводженням зі стилізованими нормами літературного словотворення» [8, с.5].

Найчисельніший пласт складних слів у поетичній творчості О.Забужко становлять іменники, які й будуть предметом нашого дослідження.

Складні іменники, виявлені в поезії О.Забужко, можна поділити на такі тематичні групи:

- назви особин тваринного та рослинного світу: *розмай-зілля, чортополох, мутанти-кити*;
- елементи ландшафту: *краєвид, небосхил, високогір'я, чорнозем*;
- часові проміжки: *століття, часоплин*;
- місце локалізації або розташування чогось: *середохрестя, сміттєзвалище*;
- казкові персонажі: *Котигорошко*;
- відстані: *стометрівка*;
- предмети людської діяльності: *сухозлітка, статки-маєтки, автопортрет, мишоловка*;
- внутрішні процеси людського організму: *кровоплин*;
- абстрактні поняття: *коловерть, потойбіччя, сновидіння, лицедійство*;
- поняття на позначення певних подій, людських вчинків: *автокатастрофа, самогубство*;
- продукти науково-технічного прогресу: *кінохроніка, авторучка, фотознімок*;
- громадські та державні заклади, будівлі: *військкомат, гуртожиток*;
- елементи одягу: *туфлі-«лакерки», чорнострой*;
- явища природи: *листопад, льодостав, зорепад*;
- назви людей за професією та діяльністю: *кіногерой, політпамфлетист, чорнокнижник, новобранець*;
- слова-терміни: *соцреалізм*;

Частина складних іменників є власне авторськими неологізмами Оксани Забужко: *телекошмар, хвилепад, фрашка-пересмішка, думка-жабка, віротерпіння, Котиголовка, ізообмотка-плоть, часосплав*.

У поезії О.Забужко зустрічається декілька іменників, утворених за допомогою основоскладання. Це такі слова, як *льодостав, кінохроніка, кіногерой, чорнострой*.

Чимало в поезії О.Забужко іменників, утворених словоскладанням: *фрашка-пересмішка, туфлі-«лакерки», статки-маєтки, думка-жабка, розмай-зілля, мутанти-кити, ізообмотка-плоть*. За характером твірної бази це, переважно, поєднання в одне ціле означуваного та означувального (*фрашка-пересмішка, туфлі-«лакерки», думка-жабка, розмай-зілля, мутанти-*

кити, ізообмотка-плоть). Лише слово *статки-маєтки* належить до синонімічних зближень. Цікавою є семантика даних слів. Так, фразка у польській поезії – це «короткий жартівливий чи сатиричний твір як актуальної проблематики, так і етичних мотивів, подеколи з ознаками філософствування» [9]. О.Забужко увиразнює це слово прикладкою «пересмішка» (від дієсл. *пересміхатися* – «стиха, неголосно сміятися, переглядаючись, перемовляючись, подаючи одне одному знаки» [2]), що є більш відомою та звичною для українського читача, надає йому додаткового відтінку. Цікавим є новотвір *думка-жабка* (думка, що стрибає, наче маленьке жваве жабеня). Саме слово є вишуканою метафорою, навіяною незвичною асоціацією. Ще одним авторським неологізмом О.Забужко є іменник *ізообмотка-плоть*, яке натякає уважному читачу на те, що тіло людини є лише захисною оболонкою для душі, мрій, світлих поривань. Новотвори О.Забужко не лише несуть глибоке смислове навантаження, але й увиразнюють поетичне мовлення. І.М.Бабій зазначає: «Індивідуально-авторське словотворення – це багате і «живе» джерело збагачення виражальних засобів мови, оскільки авторським неологізмам властиві семантико-естетична гнучкість та поліфункціональність у художньому мовленні» [4, с.42].

За допомогою основоскладання і суфікса -к- утворились такі слова, як *сухозлітка, стометрівка, мишоловка*. Сухозлітки – «1) дуже тонкі пластини золота, якими покривають, оздоблюють що-небудь; 2) сріблясті або золотисті металеві нитки, що йдуть на виготовлення парчевої тканини, галунів і т.ін.; мішура; 3) щось показне, обманливе» [2]. У слові «стометрівка» перший компонент виступає числівником. За допомогою основоскладання і суфікса -ок- утворилось слово «гуртожиток».

Чисельною є група складних іменників, що утворились основоскладанням і додаванням суфікса -й-: *високогір'я, сновидіння, століття, віротерпіння, середохрестя*. Іменником виступає перший компонент у таких словах: *сновидіння, віротерпіння*, яке вважаємо новотвором О.Забужко. Обидва слова виражають абстрактні поняття. Їх другий компонент – основа дієслова. Початковим компонентом у слові *століття* є основа числівника (утвор. від числ. *сто* та ім. *літ*). Словотворчий суфікс -й- використовується при творенні слів *високогір'я* (утвор. від прикм. *високий* та ім. *гора*), *середохрестя* (утвор. від *середина* і *хрест*). У поезії Оксани Забужко «середохрестя» має значення «два бруски, дві планки і т.ін., з'єднані навхрест» [2].

За допомогою основоскладання і суфікса -ищ- утворене слово «сміттєзвалище» (утвор. від ім. *сміття* і дієсл. *звалити*).

Основоскладанням і додаванням суфікса -ств- утворились такі слова, як *лицедійство* (тут – маскування думок, вчинків, удавання [2]; утвор. від ім. *лице* та дієсл. *діяти*), *самогубство* (утвор. від займ. *сам* та дієсл. *губити*).

За допомогою основоскладання і суфікса -ник- утворене слово *чорнокнижник* (при початковому компоненті – основі прикметника, утвор. від прикм. *чорний* та ім. *книга*).

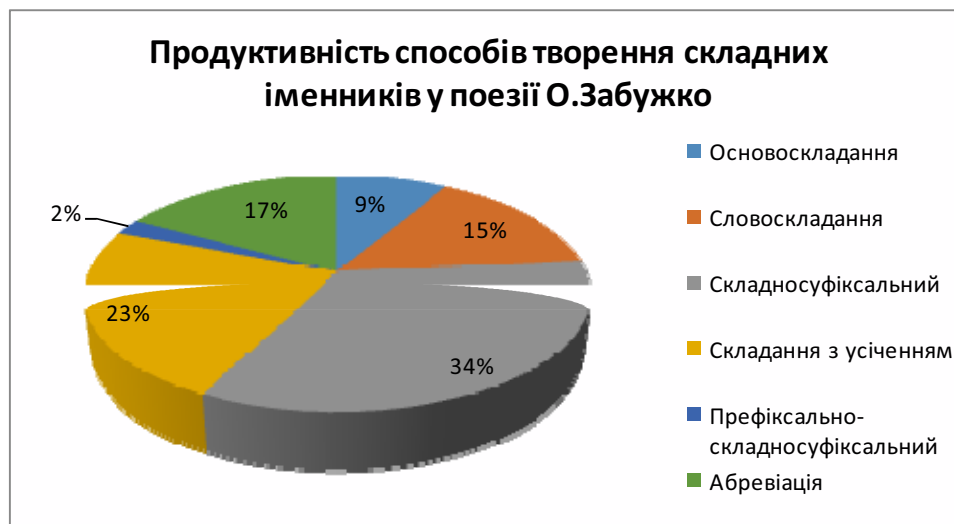
У своїй поезії О.Забужко нерідко використовує гру слів. У вірші «Світ без любові» поетеса поряд зі словом «Котигорошко» (від дієсл. *котити* та ім. *горох*; казковий персонаж, в О.Забужко – пер. людина байдужа, яка живе за інерцією) вживає слово «Котиголовка» (від дієсл. *котити* та ім. *голова*), тим самим привертаючи увагу читача до можливих фатальних наслідків для людства, якщо воно обере «світ без любові». Обидва слова утворено за допомогою складання і суфікса -к-.

Багато складних слів у збірці «Диригент останньої свічки» утворено за допомогою складання з усіченням. У них наявні інтерфікси «о», «е». Наприклад: *листопад* (утвор. від ім. *лист* і дієсл. *падати*), *небосхил* (утвор. від ім. *небо* і дієсл. *схилити*), *часоплин* (утвор. від ім. *час* і дієсл. *плинути*), *коловерть* (утвор. від ім. *коло* і дієсл. *вертити*), *чортолох* (утвор. від ім. *чорт* і дієсл. *полохати*), *зорепад* (утвор. від ім. *зоря* і дієсл. *падати*), *чорнозем* (утвор. від прикм. *чорна* та ім. *земля*). У всіх словах, окрім слова «чорнозем», другий компонент виступає усіченим дієсловом, а перший – іменником. Слова *часосплав* (утвор. від ім. *час* і дієсл. *сплавити*), *хвилепад* (утвор. від ім. *хвиля* і дієсл. *падати*), *кровоплин* (утвор. від ім. *кров* і дієсл. *плинути*) вважаємо авторськими неологізмами О.Забужко.

Префіксально-складносуфіксальним способом утворене слово «потойбіччя» (від сполуки *по той бік* та за допомогою суфікса -й-).

Низку складних іменників у поезії О.Забужко утворено способом аббревіації. Зокрема, це такі складноскорочені слова: *військкомат*, *автокатастрофа*, *соцреалізм*, *автопортрет*, *авторучка*, *фотознімок*, *політпамфлетист*, *телекошмар*. Слово «військкомат» (скор. *військовий комісаріат*) належить до складових аббревіатур. Воно утворене поєднанням початкових складів базового найменування. Таким же способом утворено й інші слова: *автокатастрофа* (автомобільна катастрофа), *соцреалізм* (соціальний реалізм), *автопортрет* (авторський портрет), *авторучка* (автоматична ручка (ручка з автоматичним подаванням чорнила до пера)), *фотознімок* (фотографічний знімок), *політпамфлетист* (політичний памфлетист), *телекошмар* (телевізійний кошмар). Цікаво, що три слова з однаковим за звучанням початковим компонентом – *автокатастрофа*, *автопортрет* і *авторучка* – утворилися від слів з абсолютно різною семантикою (*автомобільна*, *авторський* і *автоматична*).

Продуктивність способів творення складних іменників у поезії О.Забужко та їх співвідношення можна простежити у наведеній нижче діаграмі.

Отже, в поезії Оксани Забужко складні іменники становлять найбільшу кількість від усіх складних слів. Переважна їх більшість утворена складносуфіксальним способом з додаванням суфіксів -к-, -ок-, -й-, -щ-, -ець-, -ник-. Чимало складних іменників утворено за допомогою словоскладання та складання з усіченням. Декілька складних іменників утворено основоскладанням та префіксально-складносуфіксальним способом.

Оксану Забужко уже зараз справедливо можна вважати класиком української літератури. Її творчість, зокрема поетична, вражає широтою світосприйняття, глибиною філософських сентенцій, емоційно-почуттєвим аспектом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Азарова Л. Є. Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція «золотої» пропорції. УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2010. 250 с.
2. Академічний словник української мови [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sum.in.ua/>.
3. Бабій І.М. Номінативно-естетична функція складних слів у творах Івана Франка. Наукові записки ТНПУ ім. В.Гнатюка. Серія: Мовознавство, №1 (13). Тернопіль, 2005. С. 183-191.
4. Бабій І.М. Семантико-словотвірна характеристика композитних інноваційних іменників у романі «Правда і кривда» М.Стельмаха. Лінгвостилістика XXI століття: стан і перспективи. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013. С. 42 – 49.
5. Забужко О. С. Диригент останньої свічки. Київ: Радянський письменник, 1990. 140 с.
6. Левицький А. Е, Шелудько А. В. Функціонування композитів української та англійської мов: зіставний аспект. А.Е.Левицький, А.В.Шелудько. *Studia Linguistica*. Київ: КНУ ім.Т.Шевченка, 2009. №3. С. 153-161.
7. Плющ М. Я. Граматика української мови. М.Я. Плющ: у 2 ч.: [підруч. для студ. філол. спец. вищ.навч. закладів]. Київ: Вища школа, 2005. 286 с.
8. Феномен творчості Оксани Забужко. [уклад.: Максименко М.Г.]. Полтава, 2015. 24 с.